Sköttedal

Fornlämning L1983:4421 (boplats), Tureholm 2:5, Trosa kommun, Södermanlands län. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning.

Lars Norberg

Rapport 2026:20

Sammanfattning

I oktober år 2026 utförde Sörmlands Arkeologi AB en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning söder om L1983:4421 i Sköttedal. Fornlämningen, som utgörs av en stenåldersboplats, är belägen knappt 3 km sydväst om Trosa, i närheten av Tureholms slott. Undersökningen genomfördes på grund av att fastighetsägaren avser att uppföra en ny tillbyggnad till ett befintlig byggnad. De planerade markingreppen ligger omkring 40 meter söder om boplatsen som genom tidigare fynd kan dateras till neolitikum. Genom årens lopp har det inom fornlämningen bland annat påträffats yxfragment av grönsten, slagen kvarts, samt keramik av både tidigneolitisk och gropkeramik typ.

I området för den planerade byggnationen öppnades ett knappt 30 kvadratmeter stort schakt. Ytan grävdes ned till orörd marknivå. Inget av arkeologiskt intresse noterades. Uppgifterna om undersökningen har registrerats i Kulturmiljöregistret.

Rapporten laddas ned via
www.sormlandsarkeologi.se

eller beställs från

Sörmlands Arkeologi AB
Tideliusgatan 37
118 69 Stockholm

mail@sormlandsarkeologi.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg
Kart- och ritmaterial: Lars Norberg

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv.

© Sörmlands Arkeologi AB
Nyköping 2026

Innehåll

Sammanfattning 2

Inledning 4

Syfte 4

Genomförande 4

Resultat 4

Referenser 5

Administrativa uppgifter 5

Bilagor 6
Bilaga 1. Utdrag ur Sverigekartan med undersökningens belägenhet. Skala 1:1 000 000.
Bilaga 2. Utdrag ur Terrängkartan med undersökningens belägenhet. Skala 1:50 000.
Bilaga 3. Utdrag ur Fastighetskartan med läget för den arkeologiska undersökningen. Skala 1:1000.
Bilaga 4. Fotodokumentation.

Inledning

I enlighet med Länsstyrelsens beslut (lst dnr 7759-2025) har Sörmlands Arkeologi AB utfört en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning söder om boplatsen L1983:442, belägen inom fastigheten Tureholm 2:5 i Trosa kommun, Södermanlands län (bilaga 1–3).

Undersökningen genomfördes med anledning av att fastighetsägaren avser att uppföra en tillbyggnad intill en befintlig byggnad. De planerade markingreppen ligger omkring 40 meter söder om en stenåldersboplats där det tidigare påträffats fynd av neolitisk karaktär. Fältarbetet genomfördes 2026-10-15. Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Lars Norberg, arkeolog vid Sörmlands Arkeologi AB.

Boplatsen har genom åren varit föremål för ett antal olika arkeologiska insatser. Under tidigt 1900-tal samlade privatpersoner in fynd in i samband med täktning i boplatsens östra delar. Därefter besiktigades lokalen av Ivar Schnell år 1939, varefter Sten Florin genomförde en delundersökning år 1945. Vid det tillfället påträffades bland annat yxfragment av grönsten, tidigneolitisk vråkeramik samt gropkeramik av typerna Säter II och III. År 1989 fosfatkarterades och provundersöktes fornlämningen av Agneta Åkerlund som bland annat påträffade slagen kvarts. Som följd av fosfaternas och fyndens utbredning kom fornlämningens geometri att utökas åt sydsydväst (KMR). År 2024 genomfördes en schaktningsövervakning, vilken resulterade i ytterligare fynd och en utökning av boplatsen åt sydväst. I det smala kabelschaktet som löpte längs en befintlig väg framkom ett några kvarts- och kvartsitavslag, en kniv av sandsten, samt två keramikfragment av neolitisk typ (Gustafsson Gillbrand 2024).

Syfte

Syftet med undersökningen var i första hand att undersöka, dokumentera och ta bort de delar av fornlämningen som eventuellt berördes av byggnationen. Om mer komplicerade lämningar skulle framkomma fick dessa inte tas bort utan medgivande från Länsstyrelsen.

Genomförande

Arbetet genomfördes genom att en knappt 30 m^2 stor yta öppnades av med hjälp av en minigrävare. På grund av maskinens begränsade räckvidd grävdes ytan genom att meterbreda schakt öppnades intill varandra. På så vis kontollerades ytan etappvis och fyllnadsmassorna kunde placeras i intilligande och redan kontrollerade schakt. Arbetet fortgick tills bedömningen gjordes att någon fornlämning inte skulle komma att beröras (bilaga 3). Schaktet grävdes ned till orörd marknivå. Ytan grovrensades, dokumenterades genom inmätning med RTK-GPS, beskrevs i text och fotograferades (bilaga 4).

Resultat

Området utgjordes av lågt liggande relativt plan tomtmark bevuxen med gräsmatta. Enligt uppgift har området tidigare använts som jordbruksmark och jordmånen utgjordes av lera. Höjderna över havet varierade mellan cirka 22 och 23 meter. Området mellan det aktuella schaktet och L1983:4421 utgörs av en likartad flack yta som mot infartsvägen stiger svagt mot norr. I anslutning till den registrerade boplatsen byter topografin karaktär till ett betydligt mer kuperat och sandigt område där höjden över havet varierar mellan 25 och 35 meter.

Schaktet motsvarade i stort den yta som ska tas i anspråk för den nya byggnaden, vilket med tanke på resultatet bedömdes som erforderligt. Schaktdjupet varierade mellan till cirka 0,3 och 0,4 meter. Under grästorven framkom i delar av ytan fiberduk och därunder ett lager gårdsgrus. I den äldre underliggande ploggången påträffades tegelkross, en stor bit plåt möjligen rester efter ett tak, buteljglas samt någon skärva vit fajans av modern typ.

Undergrunden utgjordes av grågul lera utan synliga störningar eller nedgrävningar. Inget av arkeologiskt intresse framkom i samband med schaktningsövervakningen. Resultaten från den arkeologiska insatsen redovisas även i medföljande bilagor.

Med ledning av de obefintliga resultaten från undersökningen, tillsamman med höjdnivåer, jordmån och topografiska iakttagelser, kan det konstateras att boplatsen varit strandbunden under neolitikum och att området för det öppnade schaktet då låg under vatten.

Referenser

Gustafsson Gillbrand, Patrik. 2025. *Sköttedal*. Fornlämning L1983:4421, Tureholm 2:5, Trosa-Vagnhärads socken, Trosa kommun Södermanlands län. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. *Sörmlands Arkeologi AB, Rapport 2025:06*. Nyköping.

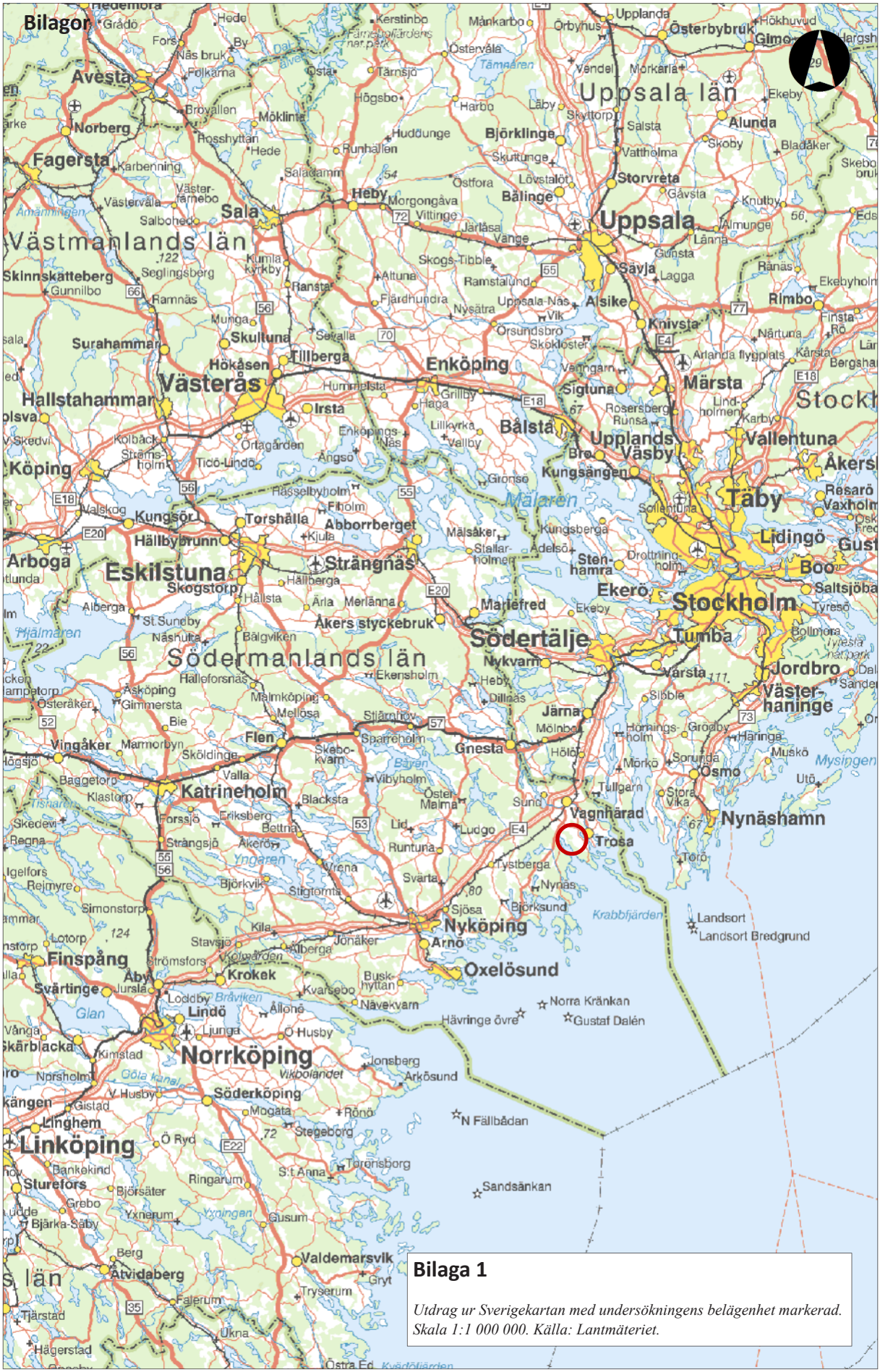
Administrativa uppgifter

Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 2624
Länsstyrelsens dnr: 7759-2025
Uppdragsnummer: 202601121
Tid för undersökningen: 2026-10-15
Personal: Lars Norberg
Kommun: Trosa
Socken: Trosa-Vagnhärad
Fastighet: Tureholm 2:5
Lämningsnr: L1983:4421
Belägenhet: N 6529890,580 E 644081,903
Koordinatsystem: SWEREF 99TM
Höjdsystem: RH 2000
Undersökt yta: ca 30 m^2

Inget analogt dokumentationsmaterial utöver det som redovisas i rapporten föreligger. Digital dokumentation förvaras tillsvidare hos Sörmlands Arkeologi AB. Inga fynd tillvaratogs.

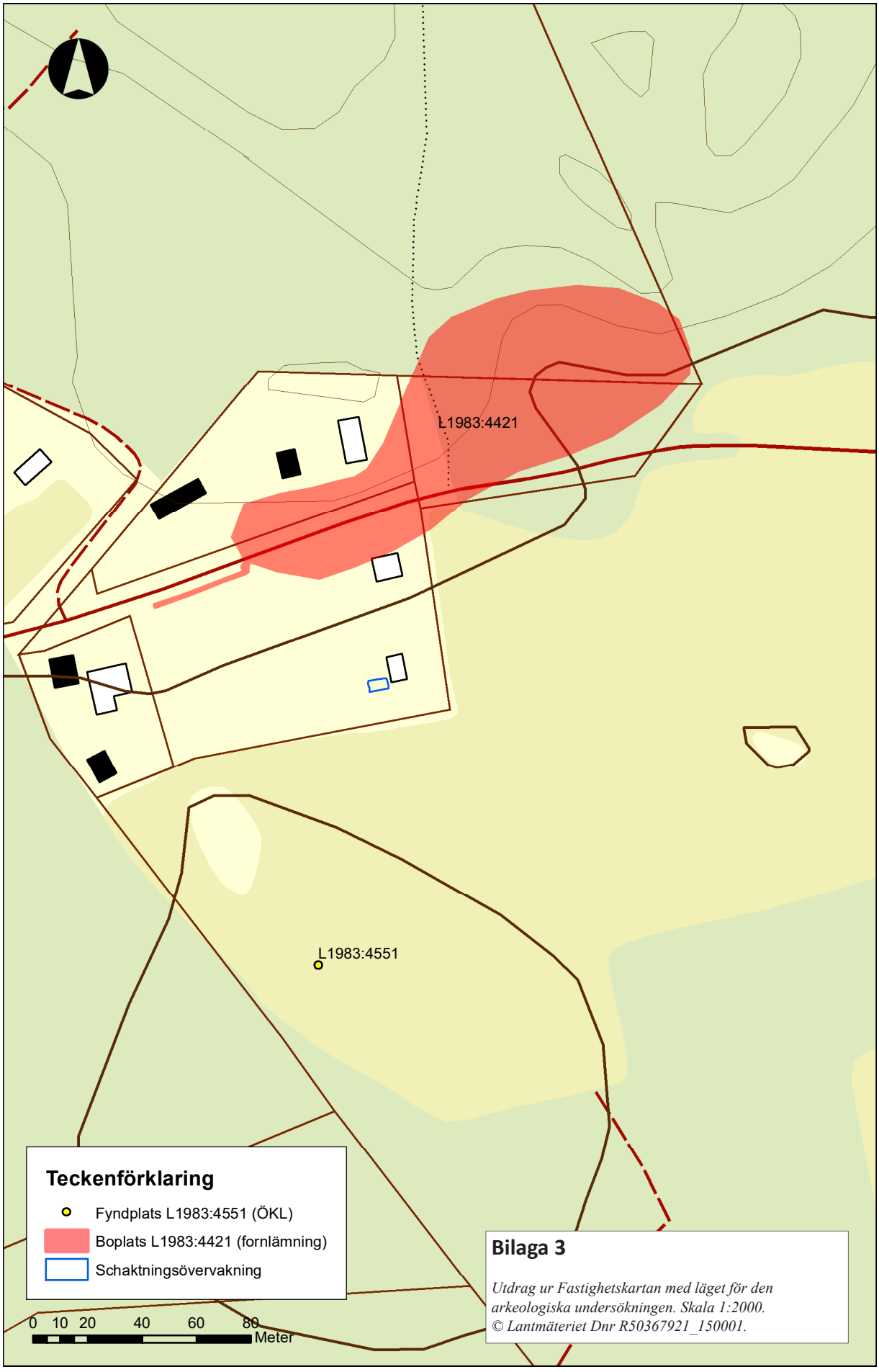
Ytan före undersökning. Centralt i bilden syns ytan för tillbyggnad markerad med blå käppar. Boplatsen L1983:4421 tar sin början ungefär vid bilarna synliga i bakgrunden. Foto mot N: Lars Norberg 2026, Sörmlands Arkeologi AB.

Bilagor
Uppsala län
Västmanlands län
Södermanlands län
Uppsala
Västerås
Enköping
Eskilstuna
Strängnäs
Katrineholm
Södertälje
Stockholm
Norrköping
Linköping
Nyköping
Oxelösund
Nynäshamn
Trosa
Vagnhärad
Gnesta
Flen
Vingåker
Hallstahammar
Surahammar
Skinnskatteberg
Fagersta
Norberg
Avesta
Sala
Heby
Tierp
Östhammar
Knivsta
Enköpings-Näs
Arboga
Köping
Kungsör
Hallsberg
Örebro
Mariefred
Åkers styckebruk
Torshälla
Abborrberget
Hällbybrunn
Skogstorp
Arlanda flygplats
Märsta
Sigtuna
Upplands Väsby
Vallentuna
Täby
Lidingö
Boo
Ekerö
Tumba
Jordbro
Västerhaninge
Nynäshamn
Landsort
Landsort Bredgrund
Norra Kränkan
Gustaf Dalén
N Fällbådan
Sandsänkan
Krabbfjärden
Mälaren
Hjälmaren
Yngaren
Glan
Bilaga 1
Utdrag ur Sverigekartan med undersökningens belägenhet markerad. Skala 1:1 000 000. Källa: Lantmäteriet.

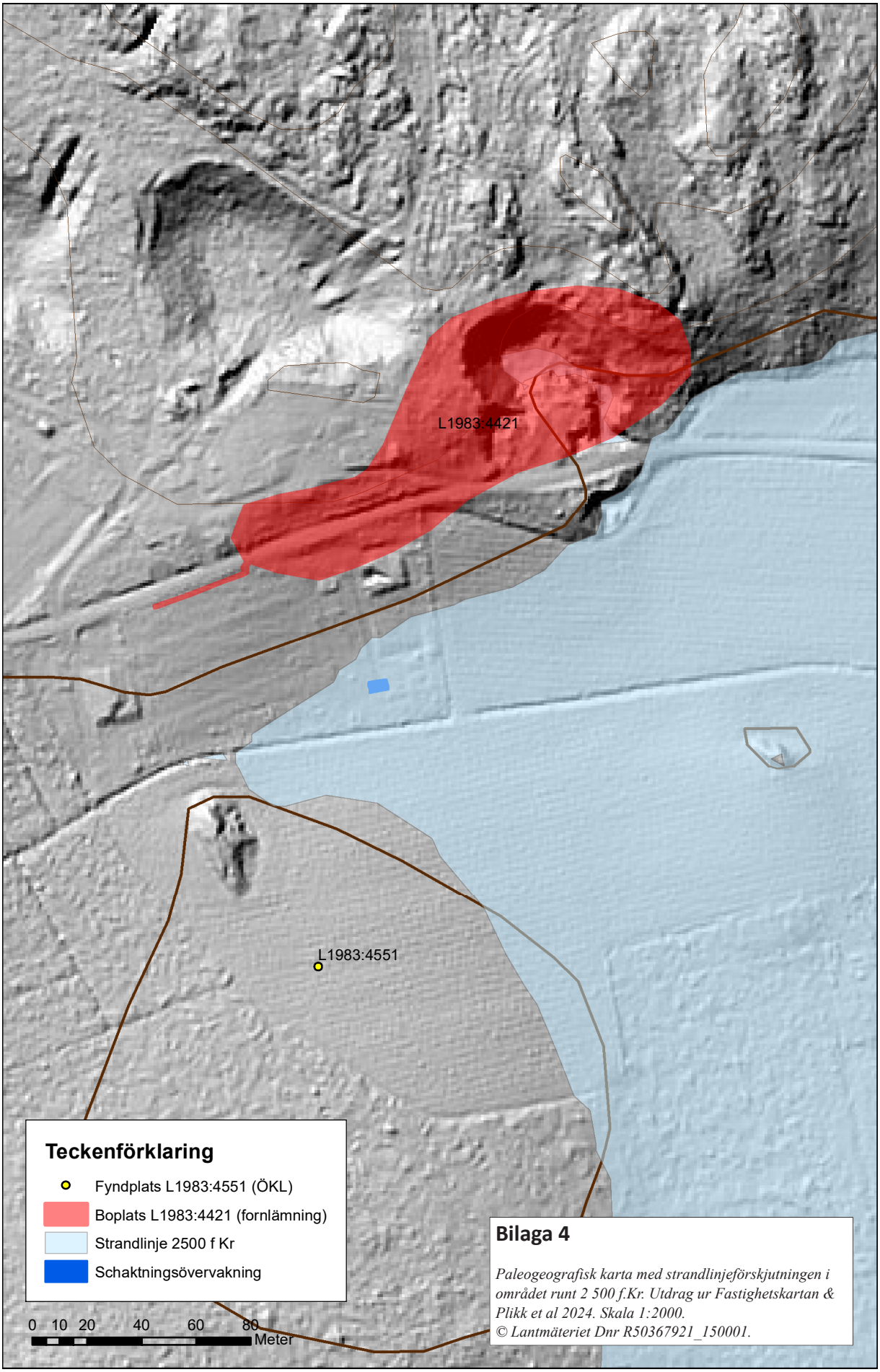
Bilaga 2

Utdrag ur Terrängkartan med undersökningens belägenhet markerad. Skala 1:50 000. Källa: Lantmäteriet.

Bilaga 3

Utdrag ur Fastighetskartan med läget för den arkeologiska undersökningen. Skala 1:2000.
© Lantmäteriet Dnr R50367921_150001.

Bilaga 4

Paleogeografisk karta med strandlinjeförskjutningen i området runt 2 500 f.Kr. Utdrag ur Fastighetskartan & Plikk et al 2024. Skala 1:2000.
© Lantmäteriet Dnr R50367921_150001.

Bilaga 4. Fotodokumentation

Undersökningsområdet före schaktning. Foto mot SÖ: Lars Norberg 2026, Sörmlands Arkeologi AB.

Undersökningsområdet före schaktning. Foto mot NV: Lars Norberg 2026, Sörmlands Arkeologi AB.

Arbetet påbörjas. Foto mot V: Lars Norberg 2026, Sörmlands Arkeologi AB.

Del 1 av undersökt yta. Foto mot V: Lars Norberg 2026, Sörmlands Arkeologi AB.

Del 2 av undersökt yta. Foto mot V: Lars Norberg 2026, Sörmlands Arkeologi AB.

Del 3 av undersökt yta. Foto mot SV: Lars Norberg 2026, Sörmlands Arkeologi AB.